

Otázka ve filosofii

Sám fenomén tazavosti a tazání si zaslouží naší velké pozornosti, ale význam tazání a otázek ve filosofii nad ani nemůže být přeceněn. Filosofie je z velké části uměním kladení otázek. Zároveň však je třeba říci hned na začátku, že otázka nemůže být plně zhodnocena, je-li redukována na to, že a jak je pochopena a uchopena tím, kdo se táže. Tazání je způsobem myšlení resp. způsobem rozvíjení myšlenek. Nejlépe je to snad možno vidět na tom, jak se táží malé děti. Pro ně to je cosi jako moc, když mohou třeba rodičům stále opakovat slovo „a proč?“. Někdy se dokonce zdá, že tím jen chtějí dospělého donutit, aby mluvil dál, ale jako by ho ani neposlouchaly. Psychologové nám říkají, že opravdu mluvit dál máme, i když to vypadá, že dítě neposlouchá nebo nedává dostatečný pozor. Prý to je jen dokladem toho, jak si chce dítě rozvíjet fantazii. Slušelo by se ovšem dodat, že vlastně nejde o rozvíjení fantazie, nýbrž o rozvíjení myšlení v nejširším významu. – Ve filosofii má otázka zvláštní důležitost, protože dokazuje přímo v praxi, že myšlení nutně předchází vnímavost, má-li ji pozvednout na vyšší úroveň. Z hlediska geneze ovšem je zapotřebí nejprve něco vnímat, abychom si o tom mohli něco myslet. Ale tak by to platilo jen někde na nejnižších úrovních vnímání. Ve skutečnosti pro nás platí pravý opak: abychom něco mohli náležitě vnímat, musíme si o tom něco myslet, musíme o tom už předem něco vědět. Na louce můžeme spatřit světlík luční jen tehdy, když o něm předem víme a trochu víme, jak asi vypadá; jinak nám zaniká mezi ostatními lučními rostlinami a zejména travinami. Naproti tomu když předem náležitě poučení ten světlík vysloveně hledáme, klademe vlastně té louce (resp. situaci, kdy jsme na louce) otázku, zda nenechá dojít k tomu, aby se nám světlík luční ukázala, aby se vyjevil, předvedl. Daleko závažnější je ovšem, nejde-li o rostlinku (nebo nějakou jinou přírodní skutečnost), nýbrž o myšlenku anebo souvislost mezi myšlenkami. Už je uchopení a pochopení nějaké myšlenky je pokus, experiment – a jako experiment je tedy především tazáním, na které hledáme správnou odpověď. Filosofie je takové ustavičné experimentování, které nemůže nikdy definitivně skončit, protože po každé odpovědi následuje ne jedna, ale hned několik otázek, po každém řešení problému se otvírají problémy další, nové. Tazání je základem filosofování; doby, kdy se za úkol filosofii kladlo odpovídání na otázky (eventuelně na „věčné“ otázky), byla v jistém smyslu vždy úpadková.

(Písek, 030722-3.)